28 студзеня ў галерэі "Універсітэт культуры" пачала працаваць рэспубліканская мастацкая выстава стыпендыятаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь 2010 года. Арганізатарамі экспазіцыйнага праекта выступілі галіновае ведамства, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў і Беларускі саюз мастакоў. Куратар выставы — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Уладзімір КОЖУХ.

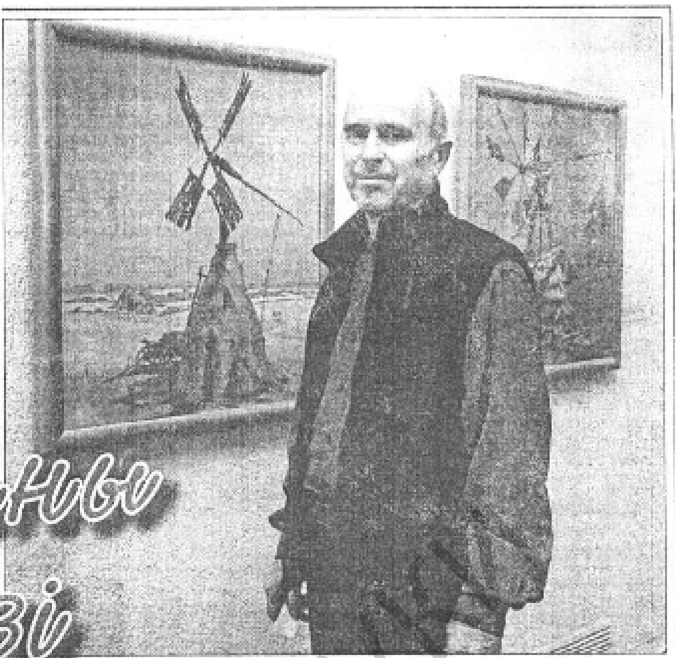

Млыны і людзі

Гэтую падзею можна было б і не заўважыць як звычайную (Міністэрства культуры не першы год выдзяляе стыпендыі айчынным творцам), калі б не адно "але": бадай, упершыню стыпендыяты працавалі не проста для свайго задавальнення, ціха дзякуючы пры гэтым дзяржаве за істотныя субсідыі, а кожны рэалізоўваў свой канцэптуальны праект, арыентуючыся перадусім на яго актуальнасць і запатрабаванасць у сённяшняй мастацкай прасторы. Такой жа канцэптуальнай і абвбстрана індывідуальнай атрымалася экспазіцыя, якая на вернісажы прымусіла многіх выступоўцаў гаварыць пра дадатковыя імпульсы, сістэмныя эфекты, іманентную вобразатворчасць, дыверсіфікацыю энергіі і г.д. Зрэшты, не ўсё так складана, як гэта можа выглядаць на мастацтвазнаўчай мове, а проста на выставе ва "Універсітэце культуры" сёння можна ўбачыць канкрэтную адцачу і канкрэтную адказнасць мастака за тое, што, і як,

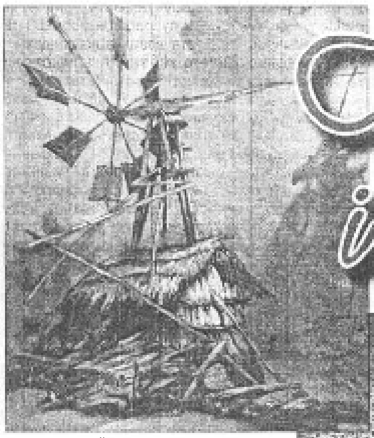

В.Нямцоў. Ветраны млын у вёсцы Малонка-Казлоўская. Шаркаўшчынскі раён.

і для каго ён робіць. "Атмасферы закінутасці і непрывэбнасці, якая нярэдка апаноўвае нашых мастакоў, а потым адлюстроўваецца ў іх творах, тут няма і знака. Навідавоку — прыліў надзеі і адчуванне сваёй прафесійнай годнасці", — адзначыў на адкрыцці выставы вядомы мастацтвазнавец Яўген Шунейка. Вось з гэтым нельга не пагадзіцца.

У экспазіцыі прадстаўлены творы жывапісу (Сяргей Давідовіч, Віктар Нямцоў, Галіна Конанава, Юрый Хілько, Лізавета Аўчыннікава, Аляксей Іваноў), скульптуры (Сяргей Аганаў), лічбавага мастацтва (Сяргей Саркісаў), дэкаратыўна-прыкладной пластыкі (Таццяна Малышава). Многія з гэтых тзорцаў ужо даўно зрабілі сабе імя, але не пакідае адчуванне, што ты адкрываеш іх для сябе быццам упершыню і ў думках міжволі чапляеш на іх новыя цэтлікі: Нямцоў — "рамантычны архаіст", Конанава — "узвышаная феміністка", Малышава — "высакародная фетышыстка", Хілько — "апантаны архетыпіст" і г.д. Усе такія не падобныя адно да аднаго!

Зрэшты, дадзім слова некаторым аўтарам. Вось што, напрыклад, гаворыць вядомая мастачка Галіна Конанава пра свой праект "Белы вальс, або Запрашэнне да гармоніі": "Толькі ў хрысціянстве саюз мужчыны і жанчыны ўзведзены ў таінства. І больш важная роля адведзена жанчыне. Мужчына — дзеянне, жанчына - быццё. Жанчына напаўняе свет сваёй існасцю, сваёй прамяністай прысутнасцю, мужчына, наадварот, выходзіць з межаў сваёй істоты, валодаючы харызмай самараскрыцця, ён

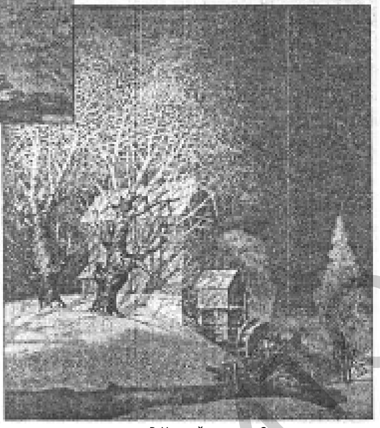

В.Нямцоў. Стары млын у вёсцы Пабрэззе. Навагрудскі раён.

глядзіць за межы сваёй існасці. Ён запаўняе свет сваёй творчай энергіяй, сцвярджаючы сябе як гаспадара і ўладыку. Будучы "славай мужчыны", паводле выразу апостала Паўла, жанчына ў сваёй прамяністай чысціні, падобна да люстэрка, якое адлюстроўвае твар мужчыны, адкрывае яго самому сабе і тым самым накіроўвае яго. Яна дапамагае мужчыну спазнаць самога сябе і ўвасобіць сэнс

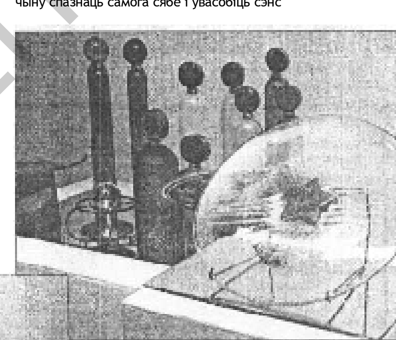

Т.Малышава. Бацькоўская спадчына.

свайго ўласнага быцця, яна завяршае яго. У Геракліта мы сустракаем такое выказванне: "вайна — бацька ўсіх рэчаў", а "гармонія, згода — маці ўсіх рэчаў". Ен прыводзіць незвычайны вобраз лука і ліры. Грэчаскае слова "bios" азначае "лук" і "ліру", тое, што забівае, і тое, што жывіць. Такім чынам, мужчынскі пачатак можа быць узвышаны жаночым пачаткам і пераўтвараны ў жыццё, у культуру, у культ, эсхаталагічную літургію. Праект "Белы вальс" задумваўся як энергетычны акорд белага і чырвонага. Белы — гэта шлях святла, чырвоны — радасць быцця".

С.Аганаў. Сон воіна.

Віктар Нямцоў пра свой праект "Млыны Беларусі": "Натуральным элементам сельскай забудовы і акаляючага ландшафту з'яўляецца вытворчая архітэктура, у якой найбольш старажытныя — гэта ветраныя і вадзяныя млыны. Па сваёй пластычнай выразнасці і вобразнасці ў характарыстыцы пейзажу яны стаяць у адным шэрагу з архітэктурнай дамінантай цэркваў і касцёлаў, якія размяшчаліся ў цэнтры паселішча на самым высокім і бачным месцы. Месцазнаходжанне млыноў абумоўлівалася іх прызначэннем. Ветракі будаваліся там, дзе найбольш спрыяльнай была ружа вятроў, а вадзяныя млыны — па берагах рэк і ручаёў. Мне хацелася не столькі зрабіць гістарычную рэканструкцыю, колькі перадаць эмацыянальна-каларыстычны, вобразны бок характэрнага рэгіянальнага пейзажу з млыном".

У гутарцы Віктар Нямцоў прызнаўся, што тэма млыноў па-новаму адкрыла яму Беларусь, штораз яго ахоплівалі шчымлівыя ўспаміны пра дзяцінства, нават у незнаёмых месцах: "Заходзіш у закінуты будынак, дзе некалі быў млын... Там нейкі склад, звалена металічнае ламачча, але нават пах металу не можа перабіць водар збожжа..." У вёсцы Пабрэззе Навагрудскага раёна мастак пачуў гісторыю пра юнака-сірату, які вельмі прагнуў знайсці сябе ў гэтым жыцці, займець сваю справу, дзеля чаго да 30 гадоў парабкаваў у заможных гаспадароў — зарабляў грошы на ўласны млын. Урэшце ён сабраў набходную грашовую суму, яшчэ нешта пазычыў і пабудаваў млын. Але літаральна праз год Заходнюю Беларусь далучылі да БССР, і яго раскулачылі, канфіскавалі млын, а самога саслалі на дзесяць гадоў у Сібір. Калі ён вярнуўся сталым знядужаным чалавекам, яго млын ужо не працаваў, але. мара юнацтва была настолькі неперамажнай, што ён знайшоў у сабе сілы адрамантаваць яго, год папрацаваў і... памёр. Дарэчы, той млын быў дзеяздольным яшчэ нейкіх 10—15 гадоў назад, праўда, сілкаваўся ўжо не ад вады, а ад электрычнасці. Гэтая гісторыя настолькі ўразіла Віктара Нямцова, што ён прысвяціў млыну ў Пабрэззі ажно дзве работы. На самай жа справе, канечне, не млыну, а таму гаротнаму чалавеку, які яго будаваў, па сутнасці, усё сваё жыццё — рэальна і ў сваіх думках, марах. "Я маляваў, і гэта была як даніна памяці таму чалавеку... Я спісваў з натуры млын, а перад вачыма раз-пораз паўставаў вобраз таго млынара-рамантыка, марам якога пра шчаслівае жыццё так і не суджана было здзейсніцца".

"А вобраз Дон Кіхота вас не пераследаваў падчас работы над праектам "Млыны Беларусі"?" — чамусьці спытаўся я ў мастака.

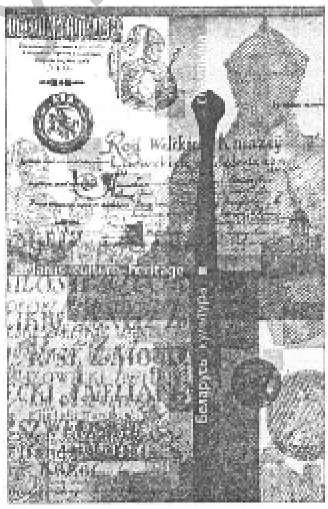

С.Саркісаў. Плакат з серыі "Беларусь—культура—спадчына".

"Дык той жа чалавек і быў Дон Кіхотам... У прынцыпе, кожны з нас у душы Дон Кіхот. І нараджаемся мы ўсе Дон Кіхотамі, але жыццё часта паварочваецца не тым бокам, і чалавек забывае, кім ён калісьці нарадзіўся. Бывае, што становіцца Санча Пансам., які ідзе ўслед за іншым Дон Кіхотам, і гэта не горшы варыянт".

"Тэма млыноў яшчэ знойдзе працяг у вашай творчасці?"

Г.Конанава. Белы вальс.

"Вы недарэмна запыталі ў мяне пра Дон Кіхота. Цяпер мяне не адпускае вобраз Чароўнай Дамы. Усё думаю, як бы напісаць дачку млынара, але каб гэта не было саладжава і пошла".

Млыны і людзі.

Мікола ЧЭМЕР.

Фота Алега ІГНАТОВІЧА.